

СЕКЦІЯ 7 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.951:343.14

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Єщук О.М., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри адміністративного і господарського права
Херсонський державний університет

Тополя Р.В., старший експерт
сектору комплексного дослідження транспортних засобів і документів,
що їх супроводжують, автотоварознавчої експертизи та експертизи вартості відділу
інженерно-технічної, економічної та товарознавчої експертизи, підполковник міліції
Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
при УМВС України у Черкаській області

У статті на основі сучасного адміністративного законодавства та існуючих думок вчених з даної проблематики у галузі адміністративного права окреслено поняття адміністративних процедур у сфері адміністративно-правового регулювання досліджень транспортних засобів та визначено їх стадії.

Ключові слова: адміністративні процедури, експерт, транспортний засіб, підробка документів, фальсифікація, експертно-криміналістичне дослідження.

В статье на основе современного административного законодательства и существующих мнений ученых по данной проблематике в области административного права описано понятие административных процедур в сфере административно-правового регулирования исследований транспортных средств и определены их стадии.

Ключевые слова: административные процедуры, эксперт, транспортное средство, подделка документов, фальсификация, экспертно-криминалистическое исследование.

Yeschuk O.M., Topolya R.V. ADMINISTRATIVE PROCEDURES IN THE FIELD OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF RESEARCH VEHICLES

In article on the basis of modern administrative law and opinions of scientists on this problem in the field of administrative law, the concepts of administrative procedures in the field of administrative-legal regulation of research vehicles and determined by their stage.

Key words: administrative procedures, expert, vehicle, forgery, falsification, forensic research.

Постановка проблеми. Забезпечення прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері адміністративно-правового регулювання досліджень транспортних засобів неможливе без законодавчого врегулювання процедурного аспекту відносин публічної адміністрації з експертами, які здійснюють такі дослідження, та іншими суб'єктами публічної адміністрації. Саме тому тематика, яку ми обрали для розгляду в ракурсі нашої наукової праці, є важливою.

Мета статті полягає в тому, щоб окреслити поняття адміністративних процедур у сфері адміністративно-правового регулювання досліджень транспортних засобів.

Стан дослідження. Теоретичною основою дослідження стали праці українських вчених-адміністративістів, зокрема В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, В.М. Гарашука, В.В. Галуцька, Е.Ф. Демського, П.В. Діхтєвського, Є.В. Додіна, Д.В. Журавльова, С.В. Ківалова, Р.А. Калюжного, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Т.О. Коломоєць, О.В. Кузьменка, В.І. Курила, В.О. За-

росила, Р.С. Мельника, В.І. Олєфіра, О.І. Остапенка, С.В. Петкова, Ю.І. Римаренка, В.Д. Сущенко, В.К. Шкарупи, В.О. Юсупова, В.М. Яковлева, М.К. Якимчука та ін.

Окремі положення, що торкаються нашої тематики, розглядали у своїх роботах як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких: А.В. Анохін, Р.І. Врадій, Л.М. Головаченко, А.О. Граділь, А.В. Іванов, О.С. Кофанова, О.А. Кравченко, М.П. Климчук, О.В. Матвєєвський, О.О. Олійник, І.В. Олексієва, П.І. Репешко, С.О. Товстуха та ін. Проте варто наголосити, що свої зусилля вони прикладали для дослідження дещо схожих чи більш загальних відносин, а прямо предметом їх досліджень зазначена проблематика не була.

Виклад основного матеріалу. Головне завдання адміністративних процедур – сприяння реалізації прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Процедурні норми складають основу позитивної діяльності публічної адміністрації. Чітке встановлення адміністративних процедур

сприяє створенню сприятливих умов взаємодії громадян і публічних органів, забезпеченню ефективного функціонування виконавчих структур, їх відкритості, прозорості процесу підготовки й ухвалення управлінських рішень, обмеженню адміністративного свавілля і посадових зловживань [1, с. 348-365].

Перша стадія – початок адміністративного провадження щодо дослідження транспортних засобів. Як і в будь-якій підготовчій стадії провадження, експерт, отримавши матеріали (транспортний засіб та документи, що його супроводжують), готує їх до проведення експертизи. При цьому він вирішує такі питання: чи належить до його компетенції проведення цього виду експертизи; чи подано усі документи, які супроводжують транспортний засіб; чи мають право особи на проведення експертизи; чи є необхідність витребувати додаткові матеріали; чи підлягають задоволенню клопотання особи, причетної до проведення експертизи.

Другий етап – проведення дослідження експертом. Він має надзвичайно важливе значення і потребує нашої уваги у ракурсі окреслених питань у даному підрозділі.

На цьому етапі здійснюються: загальний огляд ТЗ; дослідження ідентифікаційного позначення кузова; дослідження табличок виробника; дослідження номерного майданчика та прилеглих до нього частин ТЗ; дослідження лакофарбового покриття; дослідження інших носіїв інформації; дослідження номера двигуна в разі технічної (конструктивної) можливості тощо. Об'єкти дослідження підлягають обов'язковому фотографуванню з дотриманням правил судової фотографії [2].

Варто акцентувати, що при загальному огляді експерт здійснює перевірку на відповідність даних, зазначених у документах на ТЗ, інформації про: найменування, марки автомобіля, типу (моделі); номер кузова, кількості знаків, їх зміст; дату випуску ТЗ, що зазначена у документах, часу виготовлення комплектуючих [2].

При дослідженні у першу чергу застосовуються неруйнівні методи: візуальний; магнітооптичний; магнітної дефектоскопії тощо [2]. Магнітооптичний метод ґрунтується на візуалізації зафіксованих на носії магнітних полів і дослідженні їх топографічних характеристик. Він використовується для визначення, оригіналом чи копією є відеофонограма, ідентифікації апаратури запису, установлення неперервності запису, наявності змін чи монтажу первинної інформації. Цей метод ефективний для дослідження як стрічкових, так і дискових носіїв [3, с. 111].

Досить важливою, на наш погляд, є магнітна дефектоскопія, саме вона потребує зараз нашого дослідження. Магнітна дефектоскопія застосовується для виявлення зовнішніх прихованих дефектів (тріщин) у деталях із феромагнітних матеріалів (сталі, чавуну). Вона полягає в тому, що при дії магнітного поля у місцях тріщин створюються магнітні силові лінії та концентруються на кінцях тріщин. Феромагнітні частинки (дрібнозернистий порошок прогартованого окису заліза) намагнічуються в магнітному полі і притягуються до

місця дефекту, утворюючи на поверхні деталі в зоні тріщини характерний малюнок [4]. Об'єкти дослідження можуть бути пошкоджені або витрачені лише тією мірою, якою це необхідно для дослідження. Якщо дослідження неможливе без застосування методів, які змінюють зовнішній вигляд об'єктів, процес проведення описується і фіксується [2].

У разі виявлення ознак зміни або підробки об'єктів експерт учиняє дії, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про міліцію» та іншими нормативно-правовими актами, а також письмово доповідає про результати проведеного дослідження керівникові відповідного експертного підрозділу [2].

При проведенні дослідження використовується відповідна науково-методична, інформаційно-довідкова та спеціальна література, колекції криміналістичних обліків, організація функціонування яких визначається нормативно-правовими актами МВС України, облікові дані тощо. Інформаційно-довідкові колекції формуються об'єктами, які отримані у результаті накопичення відомостей інформаційного характеру [2].

Джерелами формування криміналістичних обліків є об'єкти (їх копії, зображення) та (або) відомості про них, що надходять з органів досудового розслідування, прокуратури, судів, підрозділів, які відповідно до чинного законодавства мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність. Криміналістичні обліки створюються з метою використання їх для запобігання, виявлення, розкриття і розслідування злочинів та інших правопорушень при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, а також з метою підвищення рівня інформаційного забезпечення проведення експертних досліджень [5].

Способами підробки документів бланків та їх реквізитів є:

1. Типографський (або поліграфічний) (за допомогою друкарських верстатів). Основні ознаки: утискування (вдавнення) штрихів у папір і стовщення шару фарби на кінцях штрихів, викривлення розмірів і начертання шрифту порівняно зі справжнім бланком, дзеркальне зображення окремих літер, наявність орфографічних помилок тощо.

2. Друк за допомогою гумових шрифтів. Основні ознаки: шрифт різних гарнітур і серій, нерівномірність відстані між рядками, нерівність ліній, блідість шрифту, орфографічні помилки тощо.

3. Фотомеханічний (фотографічний). Основні ознаки: наявність на папері бланка фотографічного шару, липкість лицьової сторони паперу в разі зволоження, незбіг масштабу зображення із зображенням справжнього документа, ознаки ретушування тощо.

4. Копіювання з використанням різних копіїв (засоби малої поліграфії, світлокопіювання, електрографія). Основні ознаки: нерівні та нечіткі краї (кінці) штрихів елементів літер, нерівномірне чи поверхневе нанесення шару барвника в штрихах, відсутність окремих елементів у знаках, забруднення фону зображення тощо.

5. Виготовлення за допомогою комп'ютерної техніки. Ознаки: нечіткість штрихів, зменшена або збільшена яскравість забарвлення тощо.

6. Малювання усіх реквізитів документа з наслідуванням друкарського шрифту. Основні ознаки: нестандартність літер та інших знаків, нерівність лінії рядка, нерівномірність відстаней між літерами і словами, наявність слідів попередньої підготовки до малювання (проколів від ніжок циркуля, залишки олівцевих штрихів, слідів копіювального паперу), наявність граматичних помилок, логічних суперечностей тощо [6].

У дійсності відносно простий за поліграфічним виконанням і застосованим матеріалом документ має багато властивостей та особливостей, абсолютно точне відтворення яких при підбірці є неможливим. З цього слідує, що абсолютно точна підробка документа неможлива, і, отже, навіть за найвищої якості підробки, детальний аналіз дозволяє виявити у документі такі відхилення від оригіналу, які достатні для встановлення підробки.

В умовах сьогодення є два основні способи підробки – типографський спосіб і ксерокопіювання. Загальні ознаки, які вказують на повну підробку документа для обох способів, є такими: не витримуються розміри бланка порівняно з оригінальним, дійсним зразком; використано різні матеріали для виготовлення обкладинки, які не відповідають опису, а також папір для виготовлення внутрішніх сторінок низької якості (відсутність водяних знаків); недостатньою є чіткість дрібних деталей малюнків та тексту; змінено загальні розміри відтиску печатної форми за рахунок недотримання масштабів; відсутня люмінесценція при дослідженні документа під УФП [7].

Варто підсумувати, що у ході окресленого вище матеріалу ми визначили загальні ознаки, які вказують на повну підробку документа для двох основних способів підробки (типографського та ксерокопіювання), тепер перейдемо до часткових ознак.

Часткові ознаки підроблених документів, які виготовленні типографським способом, є такими: різниця у видах печаток; неспівпадання в графіці окремих елементів оформлення документа, переданні градації тону чорно-білого тону зображення та в кольоропереданні; помилки в тексті та в місці його розташування; відмінність шрифту, фарби; дефекти печатних елементів; зміна абсолютної та відносної ширини штрихів порівняно зі штрихами оригінального зразка; викривлення малюнка друкованих елементів букв у процесі травлення металевих форм [7].

Часткові ознаки підроблених документів, виготовлених ксерокопіюванням, є такими: при дослідженні документа у збільшеному вигляді – зернистість зображення; відсутність ознак, які властиві різним видам печаток; недотримання місця розташування надпису малюнків при усадці отриманих ксерокопій до книжного блоку; різниця у насиченості забарвлення фонових сіток, написів суміжних сторінок [7].

Залежно від цілі, що переслідується при підбірці документа, кваліфікації та технічних

можливостей виконавця, підробка може бути частковою або повною. Підробка є повною, коли за справжнім документом відтворюються ще раз усі його складові частини (папір, палітурний матеріал та ін.), текстовий і фоновий друк, рукописне та машинописне заповнення бланка, підписи посадових осіб, відтиски печаток та інші реквізити [7].

За способами виготовлення повна підробка документів може здійснюватися за допомогою ксерокопіювання, електрографії, термокопіювання, виготовлення документів з форм плаского офсетного друку, зроблених фотохімічним засобом, виготовлення документів, надрукованих з кліше, фотографічним способом. При дослідженні документа з метою встановлення повної підробки документ, який перевіряється, порівнюється зі справжнім [7].

У разі виявлення ознак зміни або підробки об'єктів працівник учиняє дії, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про міліцію» [8] та іншими нормативно-правовими актами, а також письмово доповідає про результати проведеного дослідження керівникові відповідного експертного підрозділу [2].

Результати дослідження оформляються відповідно до Наказу МВС «Про затвердження Інструкції про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України». Інформація про дослідження, що проводилися, вноситься до автоматизованої інформаційно-пошукової системи «Автоексперт», організація функціонування якої визначається нормативно-правовими актами МВС України [2].

Автоматизована інформаційно-пошукова система «Автоексперт» – це інноваційне рішення для забезпечення оперативного, повного та достовірного обліку інформації щодо проведення експертних оглядів, досліджень та експертних транспортних засобів і реєстраційних документів [9].

АІПС «Автоексперт» призначено для: автоматизації збирання, оброблення, зберігання та аналізу інформації щодо проведення експертних оглядів транспортних засобів та їх реєстраційних документів; формування та ведення єдиної центральної бази даних, яка містить повну та достовірну інформацію щодо всіх експертних оглядів транспортних засобів та їх реєстраційних документів, що проводилися на території України; формування та друку висновків спеціалістів та експертів, звітів і довідок установленної форми; аналітичного та статистичного оброблення даних щодо видів підробок ідентифікаційних позначень транспортних засобів та їх реєстраційних документів; надання користувачам системи (згідно з їх повноваженнями) повної, достовірної та оперативної інформації, а також необхідних статистичних даних, довідок і звітів; отримання необхідної інформації щодо результатів експертного огляду конкретного транспортного засобу в будь-якому пункті експертного огляду; автоматизації обліку роботи експертів в пунктах експертного огля-

ду; автоматизації обліку коштів, отриманих за виконані експертні роботи [9].

Результати дослідження реєструються в «Журналі обліку досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують». Інформація про виявлені зміни ідентифікаційних номерів та підроблення РД уміщується до відповідних колекцій криміналістичних обліків Експертної служби МВС України [2].

Висновки. Учення про адміністративну процедуру адміністративно-правового регулювання досліджень транспортних засобів базується на установленому нормами адміністративного права порядку дій (стадій, етапів) експерта, який здійснює дослідження транспортних засобів, спрямовані на реалізацію прав власників транспортних засобів, недопущення легалізації транспортних засобів, які нелегально ввезені на митну територію України, забезпечення іншого публічного інтересу громадян і держави.

У результаті цього виявлено, що провідною стадією є друга, яка, у свою чергу, поділяється на два об'ємні етапи: 1) дослідження транспортних засобів; 2) дослідження документів, що їх супроводжують.

Ці стадії перебувають у взаємному зв'язку та єдності. На першій стадії експерт на основі норм адміністративного права, закріплених у спеціальному законодавстві, здійснює дослідження ідентифікаційного позначення кузова, табличок виробника, номерного майданчика та прилеглих до нього частин ТЗ, лакофарбового покриття, інших носіїв інформації, дослідження номера двигуна тощо.

На другій стадії адміністративні дії експерта полягають в адміністративному та криміналістичному аналізі: бланка, паперу, способу виготовлення реквізитів, способу нанесення серії та номера бланка, елементів захисту тощо.

У разі виявлення підозри глибокої підробки може застосовуватися факультативний етап – направлення автомобіля або (та) документів на поглиблене дослідження вузьким спеціалістом.

Отже, адміністративна процедура у сфері адміністративно-правового регулювання

досліджень транспортних засобів визначається нормами адміністративного права, які визначають три стадії діяльності експертів, які здійснюють дослідження транспортних засобів:

Стадія 1 – початок адміністративного провадження щодо дослідження транспортних засобів.

Стадія 2 – безпосереднє проведення дослідження експертом.

Стадія 3 – оформлення результатів дослідження та доведення їх до зацікавлених осіб.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративне право України : у 2-х т. : підручник. Т. 1 : Загальне адміністративне право, академічний курс / В.В. Галуцько, В.І. Олефір, Ю.Г. Гридасов, А.А. Іванишук, С.О. Короєд. – Херсон : ХМД, 2013. – 396 с.
2. Інструкція про порядок проведення криміналістичних досліджень транспортних засобів і реєстраційних документів, що їх супроводжують, працівниками Експертної служби МВС України : затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 31.05.2013 № 537. – К. МВС України, 2013. – 6 с.
3. Експертизи у судовій практиці / за заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 388 с.
4. Магнітна дефектоскопія [Електронний ресурс] // Механізм і технології. – 2015. – Режим доступу : <http://mehanic-ua.ru/opredeleniya-i-terminy/800-magnitna-defektoskopiya.html> – Назва з екрану.
5. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10 вересня 2009 р. № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС»: Офіційний вісник України. – 2009. – № 82. – С. 72.
6. Техніко-криміналістична (технічна) експертиза документів: [Електронний ресурс] // Криміналістика. – 2015. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1028041051553/pravo/tehnikokriminalistichna_tehnichna_ekspertiza_dokumentiv – Назва з екрану.
7. Лист Департаменту з питань запобігання використанню банківської системи для легалізації кримінальних доходів та фінансування тероризму Національного банку України від 16 лютого 2007 р. № 48-012/214-1688 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2007. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1688500-07> – Назва з екрану.
8. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. № 565-ХІІ : за станом на 1 січня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20. – із змінами і доповненнями.
9. АПС [Електронний ресурс] / «Автоексперт» – 22 лютого 2015. – Режим доступу : http://kpvti.kiev.ua/ua/projects/ais_avto.php – Назва з екрану.